VILNIUS Šeštadienis, 1930 m. Kovo mėn. 1 d. IV metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS

Pirmyn!

№ 5 (61)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS
Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1.
Skrytka Nr. 115.
Red. adr. ul. Bonifraterska 6—2.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai.
Atskiras numeris 20 sk.

Lietuvoj „nieko nauja".

Nors kartą Lietuvos ministeriai nesumelavo. Jie, nuvertus Voldemarą, pasisakė tęsią jo politiką ir, iš tikrųjų, tęsia: Visi „ramieji" demokratai jau turėjo progos įsitikinti, kad Lietuvoje, nuvertus Voldemarą, tik iškaba tepasikeitė, o visa kita paliko taip, kaip buvo prie budelio Voldemaro: Kalėjimai pilni demokratų, laisvių nėra nė šešėlio, okupantų valdžia, nors apie „rinkimus" ir prasitaria kartais, bet valdžios ir nemano išsižadėti. Kai kas tikėjosi, kad Vasario 16-os proga fašistai padarysią žingsnį prie laukiamųjų „permainų". Bet apsivylė laukusieji. Užuot „permainų" „tautos vadai" ir Vasario 16-tą parodė tautai sugniaužtą kumštį Žadamoji „Vytauto Didžiojo amnestija" pasibaigė ciniškų budelių pareiškimu, kad „amnestijos įstatymai per dažnai leidžiami". Žadamieji „rinkimai" žada virsti „Savivaldybių rinkimų" pakartojimu, tik dar šlykščiau ir begėdiškiau. Jei kas, po Voldemaro pašalinimo, ir turėjo vilčių, kad sulauksime „ramiu keliu" geresnių laikų, tai dabar gyvenimo tikrovė visas begimstančias viltis išblaško Kitaip ir būti negali. Diktatūra **negali** „ramiu keliu" pereiti prie demokratijos. Nė viena diktatūra dar nėra pasišalinusi del „pasyvios opozicijos". **Diktatoriai nepasišalina, bet yra pašalinami, diktatūros ne „ramiu keliu" persitvarko, bet yra sugriaunamos.**

Diktatūra yra ne vien tik smurto ir sauvalės viešpatavimas, bet kartu yra ir tam tikrų interesų atstovybė. Už lietuviškos diktatūros slepiasi gobšūs dvarininkai, iždo išsiilgę karjeristai, prasivogę „tautiški" veikėjai, papratę sauvaliauti aukštieji valdininkai ir faktiški mūsų valdovai — karininkai. Kvaila būtų net ir manyti, kad visa ta ruja parazitų, kurie prie diktatūros susišildė, liaudies turtu ir krauju nutuko, staiga atsisakys savo interesų ir atiduos valdžią kam nors kitam. Tokią nesąmonę gali manyti tik dvasios tinginiai ir tie „demokratai", kurie savo bailumą ir išdavikiškumą mėgsta įvinioti į gražius žodžius. Mums, Lietuvos socialdemokratams, yra viena aišku, kad diktatūra išnyks tik tada, kai ji jėga prie to bus priversta. O jėgą gali sudaryti tiktai organizuotos darbininkų ir valstiečių masės. Nei „plikom rankom", nei „pasyvia opozicija" diktatūros pašalinti negalima. Lietuvos liaudies nepasitenkinimas diktatūra yra aiškus, Net Ūkininkų S-gos, D. Federacijos ir V. Liaudininkų suvažiavimai parodė, ko nori ir ko tikisi nuosaikioji opozicija. O jei prabiltų ne Stulginskiai, Ambrozaičiai ir Toliušiai, bet Lietuvos darbininkai ir valstiečiai, nepasitenkinimo ir nusiskundimo balsą išgirstume daug aiškiau. Įvykę opozicijos partijų suvažiavimai tiktai konstatavo liaudyje esantį nepasitenkinimą, bet nenurodė ir net nebandė nurodyti kelią, kaip diktatūros reikia atsikratyti Diktatoriai labai gerai žino, kad liaudis, tai reiškia darbininkai, valstiečių dauguma, tarnautojai ir žemesnieji valdininkai, diktatūra yra nepatenkinti. Todel suvažiavimai ir nuosaikiosios opozicijos neva opozicingumas fašistams nič nieko naujo nepasakė. Juk fašistinis perversmas ne liaudies norams vykinti ir ne jos reikalams tenkinti buvo įvykintas. Fašistinio perversmo tikslas buvo liaudį pavergti ir išnaudoti. Dabar liaudis pavergta, užguita ir atiduota spekuliantų išnaudojimui. Diktatūra nestato klausimo, ar Lietuvos liaudis fašistinių parazitų viešpatavimu yra paten-

kinta, bet diktatūros buvimui svarbu yra, ar liaudis gali numesti parazitų jungą, ar ne. Kai Smetonos šaika pajus, kad liaudis gali diktatūrą nušluoti, tada galima laukti „permainų“ neva „ramiu keliu“ vykstančių, o kol diktatūra dar nejaučia sau pavojaus, tol visos žadamos „permainos“, visokie „rinkimai“ yra tik akių muilinimas ir kvailatikių suvedžiojimas. Taip žiūrint ir laukiamoji amnestija gali būti tik organizuotų ir, kas dar svarbiau, aktingų valstiečių ir darbininkų masių iškovota. Dabar Smetona užsiima mielaširdystės sportu — šimtą grūda į kalėjimą, o desetką paleidžia, kai kam dovanoja „pusę bausmės“, kai kam trečdalį ir panašiai. Kai liaudis laukia ir reikalauja, kad šimtai pilietinio karo belaisvių būtų paleisti iš kalėjimų, Smetona „susimyli“ ir paleidžia... keturius „prasikaltėlius“. Politinių kalinių laisvę turime iškovoti, tas reikalavimas turi būti vienas iš pirmųjų mūsų kovoje prieš diktatūrą.

„Savivaldybių“ rinkimai parodė, kaip daro „rinkimus“ fašistinė banda, o paskutinės dienos vis daugiau įtikina, kad susirieję savo tarpe voldemariniai ir smetoniniai fašistai taikosi. Geležinio Vilko sprogdintojai ir nelegalių voldemarinių susirinkimų dalyviai amnestuoti (užsieniams skelbiama, kad tai amnestuojami kovotojai už demokratiją), pašalintieji voldemariniai valdininkai viens po kito grįžta į savo tarnystes, generaliniame štabe, „Liet. Aido“ redakcijoj ir k. vėl įsisėda Voldemaro sėbrai. Tie reiškiniai rodo, kad fašistai, prieš visokius „rinkimus“ ir žadamas „permainas“, nori susikalbėti savo tarpe ir bendrom pajėgom užguitą ir suvargintą mūsų kraštą toliau valdyti ir plėšti.

Todel šiuo tarpu Lietuvoje „nieko nauja“ Permainų mūsų vargo gyvenime sulauksime tada, kada revoliucinė liaudis pati savo aktingumu ir pasiryžimu tas permainas įvykins.

Diktatūra ir krašto ūkis.

Po didžiojo karo iškilusių visa eilė diktatūrų ir jų laikini laimėjimai, davė daug vilčių visų kraštų buržuazijai atsigriebti savo senas, kare ir revoliucijose pralaimėtas pozicijas, pavedant krašto valdymą ištikimam diktatoriui. Buvo manoma, kad sudėtingas socialio gyvenimo problemas gali išspręsti prievarta ir šautuvų bei kulkosvaidžių skaičius. Turtingųjų luomas buvo įsitikinęs, kad toji grupė, kuri savo rankose turės stiprias ginkluotas pajėgas galės valdyti amžinai ir savo interesus tenkinti, jei, žinoma, neatsiras kokia nors kita grupė dar su didesniu šautuvų ir kulkosvydžių skaičiumi. Todel buržuazija, matydama savo išganymą, ir paslijius'ų savo reikalų pataisymą vien ginkluotoj pajėgoj, nesigailėjo diktatoriui pinigų, kuris savo keliu tas ginkluotas pajėgas, gynymui turtingųjų interesų apie save grupavo.

Bet tuo pačiu laiku visai buvo išleista iš akių istorijos pamoka, kuri sako, kad politinės valdžios išvystymą ir jos sustiprinimą galutinai lemia ne ginklai, bet ekonominės pajėgos, gamyba ir krašto finansinė būklė. Visokie karai atlieka tiktai griovimo, darbą, taigi ir diktatoriai su pagelba savo ginkluotų jėgų visą laiką kariaudami su krašto tauta yra tik griovėjai, bet ne statytojai. Manoma, kad ir diktatūra gali laikytis tiktai iki to, kol ji galutinai nesugriaus krašto ūkio.

Pastarojo laiko kai kurie gana reikšmingi įvykiai rodo, kad ta linkme jau ir einama. O tas dar kartą sako, kad valstybės santvarkos formas nustato ir vysto ne ginklai ir prievarta, bet krašto ūkis ir finansai. Ginklai gali valstybės santvarkos formą tik laikinai pakeisti, bet ne nustatyti, o tuo labiau vienoj ar kitoj linkmėj ilgesnį laiką išlaikyti.

Kaipo vienas iš pavyzdžiu tam gali būti Ispanijos diktatūros sugriuvimas Ispanijoj diktatūros krizis nebuvo nesitikėtas: ūkio sferos jau senai buvo nusigrįžusios nuo savo diktatoriaus.

Ispanijoj nėra stiprių politinių partijų. Socialistinis darbininkų judėjimas palyginamai yra silpnas; darbininkų profesinės sąjungos anarkistų — sindikalistų įtakoj, todel ir Primo de Rivero karinei grupei nebuvo didelio sunkumo užsisėsti tautai ant sprando. Ši grupė gal būt dar ilgą laiką būtų kraštą valdžiusi, jei ne ūkio krizis, pinigų kurso nupuolimas, valstybinio biudžeto deficitas ir skolų augimas. Šios aplinkybės tai ir išmušė diktatoriui žemę iš po kojų. Kiekviena diktatūra prie to turi būtinai prieiti, kadangi didesnė dalis valstybės pajamų išleidžiama ne krašto ūkiui kelti, bet savysaugai, samdymui ginkluotų bandų, begalės visokių agentų papirkinėjimams, įgijimui šalininkų ir t.t., tai kraštas nepakeldamas išlakymo gaujos veltėdžių susmunka.

Po šešių su viršu metų smukimo Ispanijos diktatūra žlugo ir dabar manoma eiti prie normalių demokratinės santvarkos formų. Nes tur būt jau ir Ispanijos buržuazija įsitikino, kad ūkiui kilti ir kapitalui augti reikalinga krašte pastovi tvarka ir ramumas. Ar po šešių metų demoralizacijos greit prieis Ispanija ramaus visuomeninio sugyvenimo, tuo tarpu sunku spėti.

Ispanijos diktatūros žlugimas sukrėtė ir kitų kraštų diktatūras „Pavyzdingą“ ir visų dievinamą Italijos fašizmą taip pat sutiko skaudus smūgis.

Pradžioj, kuomet Italijoj įsigalėjo fašizmas, Musolini skelbė pasauliui, kad jis vienu mostu sutvarkysiąs, po didžioj karo pairusį Italijos ūkį, tam esą reikalinga tiktai šiek tiek pasiskolinti iš užsienio pinigų. Pasaulinė buržuazija, pasitikėdama „genijui“ Musolini ir jo pažadams „sukurti“ naują iki tol negirdėtą valstybės santvarkos formą, pinigus skolino mielu noru. Amerikos bankininkai sukišo diktatoriaus valdžiai keletą šimtų milijonų dolerių, Anglijos ir Prancūzijos — taip pat ir visi laukė stebuklo. Fašistinė spauda visą laiką skelbė, kad Musolini esąs „kuopuikiausiai“ sutvarkęs Italijos ūkį ir finansus. Bet tikrenybėj tai buvo melas. Apie Italijos ekonominę būklę aiškiai liudija užsienio prekybos balansas, kuris per visus fašistų viešpatavimo metus buvo pasyvus, vadinasi kraštas daugiau įvežė iš užsienio prekių negu išvežė, tuo būdu užsieniui liko skolos, kurias teks auksu padengti. Del aštraus finansinio krizio, nuolat auga bankrotų skaičius, kas taip gi sako koks yra „puikus“ finansų sutvarkymas. Prie tų visų ūkio negalavimų dar prisideda tas, kad šiais metais Musolini turi grąžinti dalį valstybės skolų sumoj trijų milijardų lirų (apie 150 milijonų dolerių), o iždas tuščias. Buvo norėta gauti naują paskolą ir tuo būdu apmokėti seną skolą, bet derybos del paskolos suiro nedavusios jokių rezultatų. Ypatingai deryboms del naujos paskolos daug pakenkė Ispanijos diktatoriaus žlugimas. Laukiama liros kurso kritimo ir visiškos finansinės suirutės. Ir nežiūrint, jog fašistinė spauda skelbia, kad „viskas tvarkoj“, Italijos pramonininkai ir pir-

kliai yra labai susirūpinę, tačiau ar jie diktatorių gelbės iš sunkios padėties, peranksti būtų spręsti. Kai kas tiki, kad ir Mussolini nusiris Primo de Rivera keliais į pakalnę.

Mūsų diktatorius Voldemaras tapo pačių „tautos vadų" pavarytas. Bet diktatūros režimas tęsiamas toliau. Girdėjome ir mes kaip fašistinė spauda iki nuobodulio kartojo, kad Voldemaras visose srityse padarė didele pažangą, sutvarkė „puikiai" finansus, ūkį, kad ižde yra kelios dešimtys milijonų litų pertekliaus ir t.t. Bet tie pasigyrimai ne kas kita, kaip rūpestingai musiškių sekamas Italijos fašistinės spaudos melas. Per trejus fašistų viešpatavimo metus Lietuvos prekybinis balansas su užsieniu nusviro pasyvan visu 50 milijonų litų. Reiškia Lietuva beprekiaudama su užsieniu **liko užsieniui skolinga 50 milijonų litų**. Pramonės įmonės užsidarinėja, arba darbus sumažina. Prekybos firmos viena po kitos bankrutuoja. Vokietijos ir kitų kraštų prekybininkai, be valstybės iždo garantijų nebeduoda mūsų pirkliams kreditan prekių. Žemės ūkis kas kart vis labyn smunka, nes del pigumo žemės ūkio produktų, ne tik negali ūkininkai įvesti jokių pagerinimų, bet ūkis neapmoka įdedamo darbo ir vis dildo įdėtajį kapitalą. Krašto gyventojų perkamoji galė sumenkėjusi, žmonės nubiednėję. Fašistai giriasi su iždo pertekliais, bet mokesčių vis didina. Apie krašto ekonominę „gerovę" pakankamai liudija, kad ir toks menkas dalykas, kaip varžytynių skelbimai **pardavimui gyventojų turto, už nesumokėjimą ivairių mokesči**ų. Tais skelbimais juk apklijuoti visi stulpai ir visos tvoros.

Jei fašistai Lietuvos dar iki šiol neišlicitavo, tai gal del to, kad per trumpas laikas, nes ir Ispanijos diktatūra galutinai nusigyveno tik per šešerius metus.

Šiokia tokia parama mųsū fašistai rado dvarininkuose, kuriems padovanojo 160.000 ha žemės nuskriausdami 15 tūkstaučių valstiečių, bet dvarininkai jų neišgelbės. Pramonininkai pradžioj buvo nudžiugę aukštais muitais, kuriais fašistai apdėjo užsienio prekes apsaugojimui „tautiškos" pramonės. Dabar berods nebesidžiaugia, nes nubiednėjus kraštui sustingo prekyba taip, kad ir „tautiškųjų" išdirbinių kraštas nebeišperka, o išvežti į užsienį negali, nes „tautiški" išdirbiniai neišlaiko užsieny konkurencijos. Prekybininkai, ypač smulkesni ir smulkieji, apdėti dideliais mokesčiais sunkiai dejuoja, ir jei mokesnių rinkėjų jie dar nekumščiuoja, ir „inspektoriams" langų nedaužo kaip kai kur jau daroma, tai gal tik „karo stovio" bijodami. Bet laikas ir tam ateis.

Nė vienas kraštas negali ilgai pakelti tokių eksperimentų, kurie varžo ir trukdo krašto kurybines jėgas, varo ūkio gyvenimą nuo vieno krizio į kitą, tikslu suderyti mažai „tautos vadų" grupei sotų, gerą gyvenimą. Nepakels to ir Lietuva. Čia yra tiktai laiko klausimas. Bet tai anaptoli nereiškia, kad Lietuvos liaudis turi laukti iki diktatūra galutinai nusigyvenusi pati padvės. Ji su laiku nusigyvens, tiesa, bet kartu nuslins ir visą kraštą, o tuomet teks vėl viską statyti iš naujo.

Aukščiau suminėti ūkio faktoriai gali būti liaudžiai kovoj su diktatūra tik pagelbininkais. Todel nė valandėlei negalime ir neprivalome išleisti iš akių savo tikslo. Šiuo laiku tik demokratinė santvarka, pilnoj to žodžio reikšmėj, gali suteikti Lietuvos liaudžiai pakenčiamesnes gyvenimo sąlygas

Prie jos ir eikime.

P. Š-tis.

J. Plečkaičio ir d-ų teismas Isrutėje.

Vasario 14 d Isrutėje buvo teisiamas J. Plečkaitis ir penki jo draugai — Kraučenka, Filipavičius, Daukša, Zelenka ir Žemaitis — už nelegalų perėjimą sienos ir už ginklų ir sprogstamos medžiagos laikymą. Teismas iš nešė sprendimą — Plečkaičiui trejus metus, o jo draugams po dvejus metus kalėjimo. Reikia manyti, kad aukštesnė instancija šitą žiaurią bausmę sumažins.

Teismas apvylė visus sensacijos mėgėjus ir neatidengė taip vadinamos „plečkaitiados" paslapties. Ko Plečkaitis vyko su bombomis į Rytprūsius, kas jį siuntė ir finansavo, kokie jo tikslai buvo ir t. t. taip ir paliko neišaiškinta. Visi tie klausimai dar laukia išaiškinamo. Teismas išnešė savo sprendimą remdamasis faktiškais daviniais (bombos, ginklai ir nelegalus sienos perėjimas) ir spėjimais. Prokuroras be jokių įrodymu tvirtino, kad Plečkaitis teroro tikslu ėjęs per Rytprūsius į Lietuvą, be to, jis davė suprasti, kad Plečkaityje galima esą įžiūrėti ir savo rūšies įrankį...

---

* * *

(Vaizdelis iš požemio Lietuvos).

1.

...Po trijų metų Andrius vėl išvydo tekant saulę. Jis buvo tuo vaizdu daugiau negu nustebintas. Tris metus nematė tekant saulės. O dabar ji vėl tekėjo, savo spinduliais vaikydama tamsią naktį.

Tekėjo taip, kaip prieš tris metus, kada Andrių areštuota vežė iš gimtosios bakūžės. Tuomet jis atsisveikino su gimtąja bakūže ir tekančios saulės lydimas apleido ją.

Jam rodėsi, kad apleidžia ją amžiams. Nes nežinojo, kas jo laukia atsidūrus policijos rankose.

...Bet likimas lėmė kitaip.

Andrius už savo požeminį, revoliucinį veikimą buvo priteistas trims metams sunkiųjų darbų kalėjimo..

Vakar jį paleido Paleido po trijų metų, kurie Andriui taipos rodėsi begaline, skausmais perpildyta amžinybe.

Kalėjime jį pasiekė žinios apie tėvo ir motinos mirtį.

Kalėjime jį pasiekė žinios ir apie jo draugus, su kuriais jis kartu dirbo ir kurie apleidę kalėjimą buvo priversti apleisti gimtąjį kraštą. Jie rašė Andriui iš užjūrio... Iš Brazilijos miškų ir Argentinos skerdyklų...

Durys mokyklon, kur Andrius mokytojavo, jam taipogi buvo uždarytas.

Taip, kad išėjęs pro kalėjimo duris nežinojo kur eiti.

Bakūžej jo niekas daugiau nelaukė.

Ji buvo tuščia.

Artimieji draugai vargo užjūry.

Mokyklos durys buvo jam uždarytos.

Bet neturėdamas kur eiti, Andrius automatiškai pasuko stoties pusėn.

Dabar jis, išlipęs iš traukinio netoli gimtojo sodžiaus, stovėjo ir žiūrėjo į tekančią saulę.

Nežinia, kaip ilgai jis būtų stovėjęs, jei jo nebūtų pajudinęs traukinio švilpukas.

Kartu su judančiu traukiniu, sujudėjo ir Andrius žingsniuodamas gimtojo sodžiaus link.

2.

Bakūžė stovėjo tuščia.

Niekas joje negyveno.

Jeigu Andrius nebūtų grįžęs iš kalėjimo, tur būt,

Jokių įrodymų, kas del tariamo teroro ir Plečkaičio ekspedicijos organizatorių, prokuroras nepatiekė, pasitenkindamas spėjimais. Teismui tų spėjimų, mato mai, užteko, kad išnešus drakonišką sprendimą. Faktiškas prasikaltimas tokiam sprendimui negalėjo sudaryti pamato, nes Vokietijoj garsūs fašistiški „bombų didvyriai“ dažnai atsiperka stebėtinai žemomis bausmėmis. Vokietijoj, kaip žinoma, teismas yra nepriklausomas, bet del jo bešališkumo po Isrutės sprendimo galima stipriai abejoti. Ne be reikšmės yra ir teismo atsisakymas išprašyti iš teismo salės lietuviškos žvalgybos atstovus ir fašistiškus šnipus atstovaujančius „tautiškąją spaudą“. Žvalgyba nepasidrovėjo visai oficialiai atsiųsti teisman savo šnipus, kad tokiu būdu pas naudojus bylos eiga ir prie progos dar ką nors iš savo priešininkų įkišus kalėjiman. Nors Plečkaitis jau metai kaip pašalintas iš soc.-dem. emigrantų organizacijos ir jo asmeniškas toks ar kitoks likimas mus gali ir neapeiti, vienok politiniai Isrutės teismo sprendimas ras pol. socialdemokratinėj emigracijoj ir socialistiniuose sluoksniuose Lietuvoje nemaža atgarsio. Isrutėje susilaukė savo galo politinis avantiurizmas, kuriuo Plečkaitis bandė užkrėsti ir visą pol. emigraciją. Palikus nuošaliai klausimą, ar Plečkaitis buvo žvalgybininkas, ar jis dirbo Voldemaro, ar dar kieno kito diriguojamas, turime konstatuoti faktą, kad **jo buvimas politinėje emigracijoj Lietuvos demokratijai buvo kenksmingas.** Plečkaičio fantastiški „planai“ ir stoka socialistinės veikimo linijos privertė emigrantų organizaciją nuo Plečkaičio skirtis, dar pirm to, kai prieš jį buvo iškeltas įtarimas sąmoningos provokacijos. Jei įtarimas ir nebūtų pamatuotas, vis viena Rytprūsių ekspedicija būtų užtenkamas įrodymas, kad pol emigracija gerai padarė Plečkaitį pašalindama. Būdamas organizacijoj Plečkaitis neturėjo galimybės savo „planų“ įgyvendinti kokiame nors... Isrutės kalėjime, iš ko pas jį ir kilo konfliktas su organizacijos dauguma. Pašalintas iš organizacijos ir tuo pačiu netekęs organizacijos varžų, Plečkaitis parodė, kur link jo „politika“ veda ir kur jos galas.

Yra didelis skirtumas tarp veikimo savame krašte ir tarp politinio darbo emigracijoj. Krašte politinis darbas remiasi masine organizacija ir pačių masių aktingumas ir sugebėjimas nustato atsakingesnių veikėjų darbo kryptį ir užsimojimus. Emigracijoj ryšis nutrūksta ir čia labai lengva netekti tikrovės pajautimo. Jei Lietuvoje Plečkaičio veikimas, nežiūrint visų jo trūkumų, buvo pakeliamas ar net ir naudingas, tai emigracijoj tas pats Plečkaitis, del savo nenusistovėjimo ir palinkimo į abejotinos vertės planus, pasidarė itin kenksmingas. Todel ir išsiskyrimas su juo pasidarė neišvengiamas.

Kai kurie Plečkaičio žygiai daugeliui draugų, ypač kurie arčiau jį pažino, pasirodė ne tik nesuderinami su socialistinio veikimo reikalavimais, bet tiesiog iššaukė įtarimo, kad Plečkaitis dirbo Voldemaro diriguojamas. Kol kas šitas įtarimas tebėra to ar kito draugo **įsitikinimo** dalykas. Galutinai Plečkaičio veidą galės nušviesti tiktai nešališka įstaiga perkračiusi visą jo veikimą ir pasinaudodama tąja medžiega, kokį tuo reikalu galės būti surinkta. Kaip ten nebūtų, šiandien galima apie Plečkaitį pasakyti kas seka: **jei ne provokatorius tai žmogus be jokių principų.**

Prie tos progos negalima neišreikšti pasigailėjimo del Plečkaičio draugų, kurie, patikėję jam, kartu su juo turi kęsti kalėjime. Žiaurios bausmės ypatingai skaudžiai paliečia juos, kaipo aukas Plečkaičio vėjavaikiškumo, juo labiau, kad nemokėdami kalbos ir neturėdami nė iš kur paramos, jie dvigubai sunkiai turi jausti sunkų ir varginautį kalėjimo režimą.

Emigrantas.

Teisingumas ir „teisingumas“.

„Kad ir teoretiškai kai kurie mūsų partiniai dienraščiai mėgsta parašyti: teisingumas yra valstybių pamatas, tačiau, kai tas valstybių pamatas—teisingumas —tenka gyvenime konkretiems atsitikimams taikinti — tuojau pradedama šaukti givalt!“ — sako „L. Aidas“ iš 12. II š. m.

Apie fašistinį „teisingumą“ mes jau ne kartą girdėjom. Ypatingai „teisingumą“ yra prie kiekvienos progos minėjęs, galutinai prasimelavęs dviejų priesaikų laužytojas, „vyriausis vairininkas“ Smetona. Bet kaip tą „teisingumą“ suprasti? „L. Aidas“, pavyzdžiui, su patenkinta mina kalba apie „teisingumą“ tik po to, kai tas „teisingumas“ jau trečią kartą prikalė prie gėdos stulpo dar vieną grupę krikščionių demokratų vei-

---

jį būtų taip ir stovėjusi tol, kol vėjas nebūtų jos puvėsių išžarstęs.

Andrius, savo būtimi, grąžino bakūžėn gyvybę. Bakūžė atgijo...

Vėl visas sodžius žinojo, kad joje gyvena buvęs mokytojas Kėkštų Andrius.

Vėl po senovei pas jį lankėsi kaimynai ir pažystami...

Andrius vėl pamažu pradėjo įeiti pilkan gyvenimo mechanizman, iš kurio jis buvo išplėštas.

Bet su jo atsiradimu, sodžiuj pradėjo lankytis ir policija.

Ji sekė po senovei Andrių

Jai buvo įsakyta.

Tas be galo siutino Andrių.

— Laisvėj nėr laisvės — galvojo jis sau vienumoj.

Bet kovoti, už tą laisvę, kaip anksčiau, kad jis su savo draugais darė, buvo daug sunkiau. Draugų nebuvo Seniai buvo sukempėję.

Jaunimas? Perjaunas ir baikštus

Bet vis delto, Andrius nutarė mėginti.

3.

Pradėjęs darbą jis pastebėjo klydęs laikydamas jaunimą perjaunu ir baikščiu.

Tie 18—19 metų vaikai, troško labiau laisvės ir laisvo gyvenimo, negu Andriui rodėsi. Daugelis jų Andriaus buvę mokiniai. Su jais lengva susiprasti.

...Požemiu sodžius vėl atgijo.

Visi jautė, kad kas tai darosi.

Ir, iš tiesų, daug kas darėsi.

Andriui, kalėjimas kartu buvo ir didelė mokykla, kurioj jis daug išmoko. Dabar jis tas žinias visomis jėgomis stengėsi perduoti savo jaunesniems draugams, ugdydamas jose pasiryžimą ir revoliucinę sielą.

Jaunųjų draugų užsidegimas ir pasiryžimas darbui, džiugino Andrių. Jis vėl pasijuto, kaip savas tarp savųjų

Bet neilgam.

Sodžiui buvo ir tokių, kurie nors ir gerbė Andrių, bet visomis jėgomis stengėsi kenkti jo pradėtam iš naujo darbui.

Andrius ir jo jaunieji draugai žinojo tuos asmenis. Nekarta tarėsi, kaip reiktų su jais pasielgti. Kai kurie iš jo draugų tarpo siūlė tiesiog užmušti tokius sutvėrimus ir tiek.

— Ne, šiteipos negalima—atsakydavo Andrius.— Tuomet mums visiems bus galas ir mes nieko tuo neatsieksim.

Bet tie Andriaus aiškinimai nepatiko kai kuriems

kėjų. Tuo tarpu krikščionys demokratai, kurie kadaise irgi buvo „stipri valdžia", sako, kad „mes tokio „teisingumo" nepripažįstam, nes tai esąs katalikų bažnyčios priešų „teisingumas".

Eilinis Lietuvos pilietis žiūri į tas ponų peštynes ir stebesi, jų durnumu, kad tokiu pigiu būdu jie nori žmonėms akis užmuilinti.

Kuomet 1928 m. rugsėjo mėn. 16 d. Birštone buvo rasta pasmaugta mokytoja Ustjanovskienė, visos nusikaltimo aplinkybės prikišamai rodė, kad tai bus praloto Olšausko darbas. Kauno kriminalė policija jau pat pirmoj dienoj sakė: „duokite mums laisvai veikti, pralotas Olšauskas tuojau atsisės kalėjiman". Tačiau nežiūrint aiškių įrodymų, Olšauskas vaikščiojo laisvas, o Jočys su Ambrozaičiu rašė „Darbininke" sieksninius protesto straipsnius prieš „bedievius", kurie girdi, leidžia pašnabždom biaurius gandus, tikslu apšmeižti mūsų visų gerbiamą pralotą. Fašistinis „teisingumas" per tą visą laiką nieko nedarė, bet dairėsi ir laukė ką Voldemaras pasakys. Ir tik praslinkus pusei metų, kuomet Voldemaras galutinai susipyko su krikščionims demokratais, įsakė savo „teisingumui" žmogžudį Olšauską suimti ir nuteisti. Kas, kaip, žinoma, ir buvo padaryta.

Krikščionys demokratai turi pagrindą pykti, nes Voldemaras tos žmogžudystės Olšauskui nedovanojo grynai politiniais sumetimais. Ir būkime tikri, jei kada nors bus lemta kun. Krupavičiui būti Lietuvos diktatoriumi, kaip tą viltį išreiškė ką tik buvęs Darbo federacijos suvažiavimas — Olšauskas bylą atnaujins ir krikščioniškai demokratiškas „teisingumas" jį už pasmaugimą Ustjanovskienės, be abejonės, išteisins! Niekam juk nepaslaptis, kad turint valdžia ir visą „teisingumą" savo rankose, galima savo ir savo sėbrų kad ir biauriausius darbus paslėpti. Nes visos pasakos apie „teisingumą" išgalvotos yra tiktai paprastų žmonių akims muilinti ir mažiems vagišiams bausti. O didieji piktadariai, ypač jei jie yra valdantieji, arba valdančiųjų sėbrai, visokį „teisingumą" moka apeiti.

Po Olšausko bylos ir po to Lietuvos visuomenės susidomėjimo, kurį tą byla sukėlė, fašistai pasijuto lyg ir kietesnę žemę po savo kojų ir ėmėsi Ūkininkų Sąjungos spekuliantus teisti, už pristatytus kariuomenei vieton sutartų lietuviškų—amerikoniškus lašinius.

„Lašinių byla" išėjo skysta, ji nepadarė laukto įspūdžio. Nes šiuo kartu fašistinis „teisingumas", sulig įsakymo „iš aukščiau", užmerkė savo akis ir nubaudė tiktai kelis krikščionis demokratus — Mikšį, Draugelį ir kitus. Tuo tarpu visa eile intendantūros karininkų, kurie gerokai pasipelnė priimdami surūdijusius amerikoniškus lašinius, krašto apsaugos ministeris Daukantas, su kurio žinia lašiniai buvo priimami, valstybės kontroleris Karoblis, kuris grąžino Ūkininkų Sąjungai kelias dešimtis tūkstančių litų įskaito ir tuo pačiu leido toliau biznį varyti, pagaliau „Letūkio" pirmininkas J. Tubelis (dabartinis „tautos vadas"), kuris tai pačiai kariuomenei ir tokius pat amerikoniškus lašinius statė, vieton lietuviškų — nė nemano kalėjiman sėsti, nors jų nusikaltimas nė kiek nemažesnis už Mikšio, Draugelio ir kitų.

Krikščioniškasis „Rytas" pasinaudojęs čia suminėtais smetoninio „teisingumo" faktais, šūktelėjo, kad jis tokio „teisingumo" nepripažįstąs ir pirštu parodė į Tubelį. Į Tubelį rodė todel, kad Mikšys, Draugelis ir kiti sėdi kalėjime, o p. Tubelis, kuris nemažiau yra susitepęs amerikoniškais lašiniais, yra ministeris pirmininkas ir diktuoja „teisingumą".

Už tokį drąsų šūkį, smetoninis „teisingumas" „Rytą" nubaudė 500 litų, arba vienu mėnesiu kalėjimo.

Dabar „L. Aidas" džiaugiasi. kad nuplikytas pabauda „Rytas", po Rokiškio bylos yra atsargus ir atvirai nebedrįsta sakyti, kad „mes tokio „teisingumo" nepripažįstam".

Ir kai „L. Aidas" sako, kad smetoninis „teisingumas" smerkia lygiai savuosius ir nesavuosius, tai žmogus negali atsidyvyti, iš kur gali rastis pas „L. Aido" rašytojus taip daug begėdiškumo ir ką jie tuo nori įtikinti?

Jei fašistinis „teisingumas" būtų taikomas lygiai saviesiems ir ne saviesiems, tai Voldemaras jau sedėtų kalėjime už pasisavinimą iždo pinigų. Liudininkų to galėtų būti, kad ir federantas Milčius, buvęs ilgoką laika pradžioj Voldemaro diktatoriškos karjeros valstybės kontroleriumi. Bet Voldemaro smetoninis „teisingumas" liesti bijo, nes tas iždo vagis žino nemažai griekų

Perskaitęs „Pirmyn" duok kitam.

---

iš jo jaunųjų draugų tarpo. Jie ruošėsi užmušti vietos mokytoją, kuris teikdavo policijai žinias.

4.

Visas sodžius buvo nustebintas mokytojo Bėkšo dingimu. Praslinko jau dvi savaitės, kaip mokytojas Bėkša važiavo miestelin ir nuo to laiko negrįžo:

Kur jis dingo?

Apie tai žinojo tik tie du iš jaunimo tarpo, kurie dalyvavo požeminiam darbe ir Andrius, kuris pradėjo dasiprotieti, kad tai jų darbas.

Daugiau niekas nežinojo.

Žinia, apie Bėkšos dingimą pasiekė ir policija.

Sodžiuj prasidėjo tardymas.

Prasidėjo ir baigėsi be pasekmių.

Bet policija po to įvykio nenuleido akių nuo sodžiaus.

Atkeltas naujas mokytojas ir su juo apsigyvenęs šnipas sekė kiekvieną Andriaus žingsnį.

Jis suodė, kad pas Andrių atsibūva visai reguliariai slapti susirinkimai, kurie užsitęsia iki vėlyvos nakties. Apie tai buvo pranešta ir policijai.

Policija ruošėsi ablavai.

5.

— Policija mokykloj! — sušuko įbėgęs Andriaus kambarin, kur buvo susirinkę daugiau jaunimo, ėjęs „sargybą" Daukšų Juozas.

— Greit išsivaikščiokit, — tarė Andrius.

— Ne, mokytojau! Tamstos nepaliksim vieno. Nepasiduosim policijai, — šaukė keletas iš jaunuolių tarpo.

Ir nepasidavė.

Iki policija atvyko Andriaus bakūžėn ji jau buvo visa paskendusi dūmuose.

Bėgdamas Andrius su savo idėjos draugais padegė ją, kad nepakliūtų į policijos rankas, joje sukrauta slaptoji literatūra ir visokie užrašai.

Padegė, kad neliktų jos ir pėdsakų.

Juk vis tiek į ją daugiau nebegalės grįžti...

— — — — — — — — — — — — — — —

...Saulė vėl tekėjo.

Tekėjo, kaip tą rytą, kada Andrius grįžo gimtajan sodžiun.

Jis vėl į ją žiūrėjo. Bet žiūrėjo ne jis vienas. Be jo, dar trisdešimts akių, buvo atkreipta į tekančią saulę...

— — — — — — — — — — — — — — —

paties „vyriausio vairininko“ p. Smetonos ir kitų „tautos vadų“.

Bešališko teismo Lietuvoje dar iš viso nebuvo. Bet ypač diktatūros laikais teismas tapo visiškai aklu diktatorių politikos įrankiu. Todel apie bent kokį teisingumą, kaip dažnai mėgsta giedoti „L. Aidas“, Lietuvoj šiuo metu negali būti kalbos.

P. Š.

KEISTA.

Fašistai ir per savo spaudą ir per radio nepaliauja skelbę, kad Jeronimas Plečkaitis „krikščioniškoje eroje“ buvęs apmokamas žvalgybos agentas. Kartu fašistai užginčija, kad stojus „tautiškai erai“ Plečkaitis dirbo tos pačios žvalgybos naudai. Mums nesuprantamas yra šitoks fašistų nenuoseklumas. Juk aišku, jei Plečkaitis buvo seniau žvalgybos agentu, tai jis ir dadar tokiu agentu tebėra. Sunku prileisti, kad provokatorius išdavikas galėtų staiga „pasiprovyti“ ir iš žvalgybos agento pasidaryti tos pačios žvalgybos politiniu priešu. Žvalgybiški šauliai nevirsta staiga pauliais ir bent kiek nusimanančiam žmogui to aiškinti nereikia. Visas klausimas tik yra, ar Plečkaitis tikrai krikščionių laikais buvo žvalgybininku. Jei taip, tai visa „plečkaitiados misterija“ vienu užsimojimu yra išaiškinta. Gali būti ir taip, kad Plečkaitis tiktai „tautiškoje eroje“ pasidarė „tautos vadų“ agentu, bet kam tada savo agentą šmeižti? Ar gi tai būtų kerštas už nemokėjimą pasitarnauti?

Šiandien jau veik aišku, kad už Plečkaičio avantiuristinių planų kyšo nešvarūs „tautos vadų“ išskaičiavimai. Tik keista, kodel fašistai skelbdami Plečkaitį žvalgybininku, patys į save spiaudo?

K. P.

VIETOJ FELJETONO.

Įvairios pastabos.

Tuščios pastangos.

Garsusis kun. F. Kemešis, daug triūso padėjęs betaikindamas fašistinius klerikalus su krikščionimis demokratais, nusivylė ir padaręs tris žingsnius atgal į krikščionių demokratų partiją, ėmėsi nedėkingo darbo, įrodinėti fašistams, kaip jie nusmukdė Lietuvoj katalikišką „kultūrą“. Šių metų „Židinio“ 1 n-ry kun. Kemešis rašo, kad: „moralinė tautos kultūra regresuoja. **Atšalimas tikėjime kaip liaudies, taip ir inteligentijos tarpe vis dar didėja. Bažnyčios vis labiau tuštėja.** Ne tik valdžios visų laipsnių mokyklose, bet ir privatinėse, bažnyčių ir visuomenės laikomose, dėka bedieviškų vadovėlių, yra tendencija vaikams nuo mažens įskiepyti tikybinį atšalimą. Šeimynų sveikumas ir stiprumas pasibaisėtinai puola. Pasimetimai, perskyros, maininkavimas tikybos del perskyrų, tai beveik jau kasdieniai įvykiai. Girtybės papročiai, krašto alkoholizacija ne tik nenyksta, bet rodo ženklų didėti. Šlykščios mados, begėdiški šokiai visiškai užplūdo mūsų inteligentiją, besimokinančią jaunuomenę ir persimetė į sodžių...“

Ir vis tai, pasak kun. Kemešio, esanti kalta „bedieviškoji“ tautininkų valdžia, pasiryžusi atsitraukti jaunimą nuo bažnyčios ir tam vartojanti tiesioginės demoralizacijos priemones.

Pono Kemešio sielvartui pilnai užjausti galima būtų, jei tas jo „sielos balsas“ nebūtų demagogiškas su grynai jezuitišku pamušalu. Juk p. Kemešio ir kitų „krikščioniškų“ klerikalų akyse Smetonos valdžia tapo „bedieviška“ tik po to, kai visa eilė kademų pastangu ir to paties Kemešio sieksninių straipsnių „L. Aide“—pasidalinti su tautininkais fašistais valdžia ir bendromis jėgomis smaugti kraštą ir jo turtus broliškai dalintis—nuėjo niekais!

Kaip bus toliau, než nia. Bet maža vilties, kad tautininkai fašistai tokiais kun. Kemešio pamokslėliais susigriaudentų ir imtų dalintis grobiu Lietuvos žmonėm iš to, žinoma, geriau nebūtų, nes „vilkas su lokiu—jie abu tokiu“.

Vienaip kalba. kitaip daro.

Neabejotinais faktais "Rytas" įrodo, kad Lietuvos ūkis smunka, žmonės biednėja, kas tik gali, susikrapštęs pinigų bėga į Braziliją, Argentiną ir kitus svetimus kraštus. Ūkininkai galų su galais nesuveda, bedarbių skaičius auga, ubagų pritvino pilni miestai, miesteliai ir kaimai. Kas metai mokyklos amžiaus vaikų 60 procentų palieka už mokyklos sienų del stokos mokyklų ir tėvų biednumo. Kaimo žmonių sveikata palikta Dievo valiai, nes ligoninių nėra. Visokių palėgėlių, invalidų, elgetų senių, pilni pakampiai — nėra jiems prieglaudų ir t.t. Tatai visiškai teisinga ir „Rytui„ pilnai verta būtų pritarti, jei šiuos skaudžius Lietuvos gyvenimo faktus „Rytas“ keltų aikštėn be demagogijos, pagrįstos sunkiai suvaldomu pykčiu ir taikymu įgelti tautininkams fašistams, kad jie jau treji metai vieni patys alindami Lietuvą, nerodo noro priimti krikščionis demokratus valdžion. Tai ir visa „Ryto“ gudrybė!

Jei krikščionys demokratai būtų nuoširdūs, jei jiems rūpėtų Lietuvos žmonių gerovė, tai šiuo ekonominio skurdo metu jų žodžius sektų darbai. Bet dabar išeina atbulai Nėra prieglaudu, ligoninių, nėra pakankamai mokyklų, **o Kaune karštai ruošiamasi statyti „prisikėlimo bažnyčią“!** Bažnyčių Kaune ir taip jau yra bene virš dvidešimties ir tos pačios, pasak kunigo Kemešio, **vis labiau tuštėja.** „Prisikelimo bažnyčiai“ numatoma pakol kas 3 milijonai litų, bet žinovai pasakoja, kad ten būsią suklšta apie **dešimt milijonų litų.** Tie milijonai, žinoma, bus išlupti iš suvargusių Lietuvos žmonių, juos **žmonės turės uždirbti** ir visai nereikalingai „bažnyčiai“, kitaip sakant — vėjams išmesti. Charakteringa, kad bažnyčios statyme krikščionys demokratai su tautininkais fašistais visiškai sutaria.

Taigi dabar pasakykite „Ryto“, ponai: kuo jus geresni už parazitus tautininkus?

Klimatas ir katalikybė.

Žinomas „kultūrinės autonomijos“ ideologas prof. K. Pakštas, š. m. vasario mėn. 9 d. universiteto salėj laikė aukščiau minėta tema paskaitą. Pono profesoriaus paskaitą atsidėjęs išklausiau ir prisipažįstu — p. Pakštas atidengė ne tik man, bet ir visiems kitiems, naujus mokslo horizontus. Čia paduosiu tos paskaitos riškesnius bruožus, kurie man įsrigo ir neišdildomai pasiliks atminty.

Katalikams tarpti, sako p. profesorius, reikalinga tam tikra **geografinė aplinkuma, tam tikras klimatas su tam tikra temperatūra.** Išrodymui šio tvirtinimo teisingumo, p. Pakštas privedė, kad apgyvendintieji šiaurėj — Alaskoj ir Prano Juozapa žemėj — juodukai, del šalto klimato esą menki katalikai. Dar blogiau esą su karštojo ekvatoriaus juodukais. Ten jie esą ne tik blogi katalikai, bet kaikada perdaug įkaitę, pradedą vieni kitus kepti ir valgyti. Kad atpratinus juos nuo žmogienos esą reikalinga tropikų ir subtropikų kraštuose statyti **šaltus namus.** O šiaurės juodukų katalikybei sustiprinti reikalingi esą **šilti namai.** Žodžiu, pasak pono profesoriaus katalikybei plėtotis reikalinga esanti tokia temperatūra (nelyginant inkubatoriuj viščiukams perėti), kaip Š. Amerikoj. Ten katalikai

esą ne tik septynis kartus už Lietuvos katalikus turtingesni, bet ir labai duosnūs. Pono profesoriaus žodžiais tariant, Š. Amerikoj, vienos papapijos katalikai suaukuoja bažnyčiai per vieną savaitę 16 000 dolerių, nežiūrint kad iš jų prašoma tik 12.000 dolerių! Mūsų klimatas katalikybei esąs neblogas, jis turis 90% tobulumo, bet duosnumu mūsiškiai katalikai nepasižymi.

Patvirtinimui šių p. profesoriaus žodžių, del Lietuvos katalikų šykštumo, aš čia privesiu faktą:

Prieš 25 metus kun. Jarulaitis Plungėj pradėjo bažnyčią statyti. Statybą šiaip taip įpusėjo, sienas beveik iškėlė, bet tos sienos taip ir riogso iki šiai dienai apkreigtos šiaudais. Parapijonys ne tik pinigų neduoda bažnyčiai pabaigti, bet ne vienas yra iš jos jau ir plytų nakčia parsivežęs kaminui išsimūryti! Yra Lietuvoj ir daugiaus tokių katalikų šykštumo pavyzdžių.

Del katalikybės Lietuvoj, p. profesorių gnaibo juodos mintys. Jis sako, kad: „**Lietuvoj, numatoma, katalikų skaičius mažės.** Plačiosiose masėse „bedieviams" pasiseks dalį nesąmoningų katalikų sau prisivilioti". Tačiau del skaičiaus p. profesorius perdaug ne sielvartauja: tuščios vietos būsiančios nors dalinai papildomos ateitininkais. Vyriausį rūpestį p. Pakštui sudaro Lietuvos katalikų šykštumas.

Galop p. profesorius pažymi, kad: „jei katalikai pasaulio gyvenime tiek daug nesveria, tai žymia dalimi del to, kad dauguma jų gyvena nepalankiose katalikybei tarpti klimato sąlygose".

Vadinasi, iš ko pradėjo, ant to ir baigė. Laiminga Lietuvos katalikybė turėdama tokius profesorius! Dabar tik reikalingi katalikiški inžineriai, kurie, sulig p. Pakšto moksliškų atidengimų, statytų inkubatorius su tam tikrais įtaisais temperatūrai reguliuoti. Jei galima dirbtinu būdu perėti viščiukus, tai sulig p. Pakšto teorijos—katalikus dar lengviau. O gal tuomet jų ir duosnumas pagerėtų?

Taigi į darbą, ponai krikščionys demokratai!

Religijos persekiojimai sov. Rusijoj.

Pastaruoju laiku ypatingai sujudo Europos spauda del religijos ir dvasininkų persekiojimo sov. Rusijoj. Ryšy su tuo, sov. Rusijos stačatikių bažnyčios galva mitropolitas Sergijus ir sinodas pareiškė spaudai, kad sov. Rusijoj **jokių religinių persekiojimų nebuvo ir nėra**; sov. Rusijos valdžia nieko už religinius įstikinimus nepersekiojanti, „bedievių sąjunga" esanti privati organizacija; represijos, kurias sov. valdžia pavartojusi prieš kaikurius tikinčius ir dvasininkus, buvę vien tik del jų priešvalstybinio politinio veikimo; bažnyčia esanti atskirta nuo valstybės ir visiškai laisvai galinti veikti, jokie valdžios organai nesikiša ir nevaržo; bažnyčios uždaromos pačių gyventojų nutarimu be jokių iš valdžios pusės kurstymų ir t.t. ir t.t., žodžiu, pasak mitropolito Sergijaus tas alarmas esąs visai nevietoj.

Sov. Rusijos vyriausio stačatikių bažnyčios galvos mitropolito Sergijaus pareiškimas charakteringas dar ir tuo, kad įsikišus Popiežiui į sov. Rusiją, del religijos persekiojimų, jis sako, kad Popiežius skaitąs save vietininku Kristaus, kentėjusio už varguolius, o pats esąs įsisėdęs į Anglijos dvarininkų ir Prancūzijos bei Italijos piniguočių vežimą! Del Kenterberijos vyskupo (Anglikonų) protesto, ryšy su religijos persekiojimu sov. Rusijoj, mitropolitas Sergijus sako, kad toji Anglijos vyskupo akcija esanti labai „pakvipusi žibalu".

Nėsą abejonių, kad tas visoj Europoj sukeltas alarmas del tariamo religijos persekiojimo esąs ne kas kita, kaip siundimas prieš sov. Rusiją, kuri savo laiku jau esanti daug nukentėjusi.

Matyt, bolševikai į savo roges pakinkė jau ir sov. Rusijos dvasiškiją ir tie visi bažnyčių uždarinėjimai vyksta su aukštųjų dvasiškių žinia ir pritarimu.

Jei šitaip, tai vargu ką nors bepagelbės ir mūsų krikščionių demokratų „Ryto" maldos, paskelbtos visose Lietuvos bažnyčiose ir atimtose iš stačiatikių cerkvėse!

Kaunas su Paryžiumi lenktyniuoja.

Pradžioj vasario šių metų Paryžiuje vidudienį pražuvo nuo gatvės buv. Rusijos caro generolas **Kutepovas**, dabartinis emigrantų monarchistų vadas. Kilo dideliausis triukšmas. Prancūzijos dešinioji spauda pradėjo šaukti, kad generolą būsią bolševikai pagrobę. Rusijos emigrantai paskyrė 100 tūkstančių frankų tam, kas suras gyvą ar negyvą Kutepovą. Bet iki šiol visos pastangos nuėjo niekais: generolas tarytum kiaurai žemę prasmego.

Belgijos socialistų laikraštis „Le Peuple" tą alarmą ir jo priežastis štai kaip aprašo:

„Kiekvienais metais Paryžiuje dingsta be pėdsakų bent keli tūkstančiai žmonių. 99 atsitikimuose iš 100 ne tik policija jų neieško, bet ir gaidžiai del jų nesusirūpina ir laikraščiai apie juos nieko nerašo. Tačiau šiuo kartu yra kitaip.

„Kutepovo pražuvimui prancūzų laikraščiai pašvenčia ištisas skiltis ir net ištisus puslapius. Žuvusis rusų generolas buvo Vrangelio armijos vadas, buvo paskutinė viltis tiems dešimtims tūkstančių Rusijos procentinių popierių savininkams—Prancūzijos piliečiams, kurie jau daugelis metų negauna už įdėtą kapitalą jokių procentų ir yra beveik nustoję vilties kada nors atgauti savo pinigėlius. Generolas Kutepovas jiems buvo savo rūšies mažas šviesos spindulėlis į tamsų Rusijos banką. Todel nestebėtina, kad tam tikri Prancūzijos gyventojų sluoksniai labai susijaudino. Prancūzijos dešinieji laikraščiai reikalauja nutraukti su sov. Rusija diplomatinius santykius. Bulvarinė spauda su nepaprastu įnirtimu varo akciją prieš sov. Rusiją. Jau yra bent kelios interpeliacijos prancūzų vyriausybei įteiktos. Paprastas kriminalinis įvykis — sako laikraštis — virto politiniu skandalu".

Kairioji Prancuzijos spauda laikosi kiek ramiau. Socialistų laikrastis „Populaire" sako, kad del Kutepovo dingimo politinį skandalą sukėlė reakciniai sluoksniai, kurie visokiomis priemonėmis stengiasi atgauti savo milijonus, kadaise caro Rusijai paskolintus. Bet iš antros pusės esą reikia pripažinti, kad dabar sov. Rusijoj viešpataująs toks režimas, kuris duodąs pulkios medžiagos visokiems gandams. G. P. U. sistema daugiau primenanti carizmą, negu socializmą.

Nuo Paryžiaus neatsilieka ir mūsų senutis Kaunas. Tiesa, pas mus caro generolų neperdaugiausia, bet užtat yra kitoki objektai, ne ką menkesni už caro generolus, todel verti didelio susidomėjimo.

Štai aną dien „L. Žinios" pirmame puslapy colinėm raidėm paskelbė:

„Kutepovo istorija Kaune"!

Skaitome kasgi bus toliau: nejaugi bolševikai dar vieną generolą bus nudžiovę? O toliau štai kas: „nuo Laisvės alejos dienos metu (tap pat, kaip Paryžiuje) nežinia kas pagrobė... laikraštininko kioską"..!

Na, ne generolas, tiek to: sulig Jurgio ir kepurė.

O „L. Aidas" vėl turės progą dar kartą pasidžiaugti, kad:

„Kaunas nė per sekundę, neatsilieka nuo Paryžiaus"!

„Monkey busines".

Netaip senai skaičiau „L. Aide", kad dėka paskutiniųjų laikų technikos išradimams, nuotolis tarp atskirų kraštų esąs visiškai išnykęs. Tolimiausi kraštai esą pasidarę beveik ranka pasiekiami. Bet, pasirodo, kad fašizmui plisti technikos stebūklai mažai ką padeda. Pavyzdžiui, kiek buvo dėta pastangų, pasigaunant

technikos gudrybių, įskiepyti lietuvišką fašizmą amerikiečiams — neprigyja ir tiek! Kai kurie amerikiečiai net iki šiol nesusivokia, kas šiandien Lietuvą valdo. Vieni sako, kad Lietuvą valdo „mulai", kiti kaip pavyzdžini „Vienybės" šalininkai spėja, kad dabar Lietuvą valdo... bolševikai su kunigais, nes jie esą nuvertę 1926 m. demokratinę vyriausybę; treti dar navatniau spėlioja. Nepragudrėjo fašistų pasekėjai amerikiečiai nė nuo medalių, kuriuos jiems Smetona gausiai dalino. Ir tai vis tik del to, kad amerikiečius nuo Lietuvos skiria platūs vandenys.

Visai kas kita, kai fašizmas plečiamas senais, primityviais keliais — jis yra daug tikresnis. Pavyzdžiui iš Kauno į Vilnių fašizmo „idejas" tebenešioja Voldemaro sukurtos „pėsčios kiaulės", užtat ir tos „idejos" Vilniaus krašte yra šimtaprocentinės: „Tautos vadai" niekeno nerinkti, kaip ir Kaune; aikvojimas visuomenės sudėtų pinigų be jokios atskaitomybės; uošviai su žentais (Lietuvoj švogeriai) terorizuoja moksleivius, mėto iš mokyklų ir bendrabučių vaikus, dalina ir atiminėja stipendijas, papirkinėja sau šalininkus ir t. t. Yra Vilniaus krašte ir „tautos gvardija" („Vilkų" tipo „skautai"), kurie savo „idejas" remia brauningais. Žodžiu, Vilnius neatsilieka nuo Kauno.

Spauda irgi labai panaši. Jauniklis „V. Rytojus" rūpestingai seka ir kopijuoja senį „L. Aidą". Senis rašė, kad Voldemaras atnešė Lietuvai didžiausią „gerovę", jauniklis skubiai pakartojo; senis rašė, kad p. Tubelis dar trečioj gimnazijos klasėj būdamas pareiškęs pretenzijų būti „tautos vadu", jauniklis sulig ta diena tą patį tvirtino. Galop „L. Aidas" išvadino Voldemarą „tuščia bačka", „V. Rytojus" taip pat sakė, kad Voldemaras Tautų sąjungoj tik obstrukcijas kėlęs ir užkulisius drumstęs. „L. Aidas" pradėjęs buvo kalbėti apie seimo rinkimus ir „V. Rytojus" prašneko apie komiteto rinkimus. Ir daug, daug būtų galima privesti sugretinimų, bet ir iš pasakyto jau pakankamai aiški toji fašistinių bezdžionių politika, kokia veda iš „aukštybių" paskirti Vilniaus krašto „tautos vadai". Niekam ir galva neskaudėtų, jei tai nebūtų daroma visuomenės sąskaiton ir Vilniaus krašto lietuvių skriaudai.

Alfa.

Laiškai ir korespondencijos.

Ypatinga „malonė".

Malonės aktas.

„Pasirėmęs Lietuvos valstybės konstitucija (pagimdyta karininkų karčiamoj Ramovėj) ir p. teisingumo ministerio tiekimu, nuteistiems kariuomenės teismu (už amerikoniškų lašinių skutimą): **Petrui Josiukui, Bernardui Sakalauskui, Juozui Sobliui** ir **Juozui Bergui**, likusią kalėti bausmę dovanoju".

(pas) **A. Smetona,** V. Prezidentas. **Žilinskas,** Teising. ministeris.

Tai viena grupė nuteistųjų eilinių krikščionių demokratų, kuriems p. Smetona malonėjo bausmę dovanoti. Bet antroji grupė: **Draugelis ir Mikšys**, liko kalėjime. Jie liko kalėjimo ne delto, kad jiems kalėjimas būtų malonus, arba kad p. Smetonos link jų būtų buvusi „kieta" širdis. Ne. Jie nepadavė „pasigailėjimo" prašymų. O prašymų nepadavė ne del principinių nusistatymų (reikalui esant jie moka paprašyti), bet padrąsinti Bistro, Ambrozaičio ir kitų krikščionių demokratų šulų. Jie yra įtikinti, kad anksčiau ar vėliau ateis jųjų „karalystė", o tuomet, girdi, tegul tas šunsnukis (Smetona) mūsų malonės paprašys!

Laikai keičiasi, todel nedyvai jei p. Smetona dar kartą atsidurs kalėjime.

P.

Areštai nesiliauja.

Kaip kitose Lietuvos vietose, taip ir pas mus Kretingoj, areštai ir žmonių kankinimai nesiliauja. Pabaigoj sausio mėnesio, Kretingos žvalgyba atsivežė iš Skuodo areštuotą Joną Milašių. Areštuotąjį laike tardymo žvalgyba taip žiauriai kankino, kad nelaimingojo šauksmą girdėjo gatvės praeiviai. Joną Milašių žvalgyba kaltina priklausyme slaptai priešfašistinei organizacijai.

Žmonės sako, kad tiems budeliams reikėtų kartą padaryti galas.

Kretingiškis,

Plechavičiaus „bėdos".

Garsusis putčmeisteris, buvęs „tautos vadas" ir vienadienis Lietuvos diktatorius **Plechavičius**, dabar gyvena Skuode ir laukia kada jį vėl pašauks tėvynę „gelbėti". Dabar Plechavičius didžiausias viltis deda krikščionims demokratams ir laukia, kada Bistras, Krupavičius, na ir Ambrozaitis pakvies jį pasirašyti putčo pravedimui sutartį. O būsimųjų gerumų sąskaiton mūsų Plechavičius dabar degtinę geria ir kortauja. Švenčių metu, Plechavičius lošdamas „deviatką" prakišo Skuodo teisėjui ir džiakonui Žadeikai 15.000 litų. Ale tai, sako, niekis: krikščionys demokratai už putčo pravedimą jam užmokėsią tiek, kad šis pralošimas sugrįšiąs šimteriopiai. Todel gautųjų iš tautininkų pinigų nėsą ko gailėti.

S.

Nauji „savivaldybininkai".

Kai buvo paskirti naujų savivaldybių „rinkimai", žmonės sakė: „kam čia, girdi, reikalingos tos komedijos, juk ko norėsim vis viena neišrinksim, o žvalgybininkų ir be to gana turim". Del tos priežasties daug kas nėjo ir nerinko. „Rinkimai" įvyko ir be žmonių, o kokius turime „savivaldybininkus", tegul kalba patys faktai.

Rodos toks menkas sutvėrimas, kaip seniūnas, kuris palyginamai visame Lietuvos zoologijos darže yra tik varlės didumo, bet žmonėms įkirėja dar daugiau, negu kas nors iš didžiųjų fašistinių gyvūnų.

Skuodo valsč., Paluknės seniūnijoje turime „starostą" Grigalauską. Jis yra Kretingos žvalgybininko Pr. Jekio „dešinioji ranka"; pavesta jam sekti kas platina nelegalę literatūrą, o už pasidarbavimą „tėvynės labui", reguliariai gauna tam tikrą atlyginimą (neskaitant savo seniūno algos) Bet negalėdamas susekti ir bijodamas nustoti algos jis kartais griebiasi visai neapgalvojęs, skųsti žmones, ant kurių turi piktumą, arba, kaip sakoma, „blogą širdį". Ne taip senai mūsų „starosta" patėmijęs, kad Skuodo rajono pasienio policininkas Petrauskas landžioja pas jo žmoną, įskundė Petrauską, kad šis būk praleidžiąs per sieną nelegalę literatūrą.

Bet šiuo kartu nepataikė. Mat Petrauskas ir pats tarnauja žvalgyboj. Todel mūsų „starosta" gavo statyti magaryčias ir su Petrausku susitaikinti.

Kelios dienos atgal, tais pačiais sumetimais ir del tų pačių priežasčių, „starosta" Grigalauskas įskundė žvalgybai savo kaimynus: Pr. Sirutį, Sakalauską, J. Joniką ir savo pusbrolį Pabrėžą. Bet skundas taip nevykusiai buvo motyvuotas, kad net žinomas žvalgybos inkvizitorius Pr. Jekis, kelias dienas patardęs tuos žmones rado, kad įskundimas padarytas grynai asmeninio keršto sumetimais.

Čia suminėjau tik vieną naujųjų „savivaldybininkų" tipą, bet pasidairius po Lietuvą, rasime, kad tokie jie yra beveik perdėm. Kaip žmonės į juos žiūri, nesunku suprasti.

Liaudininko sūnus.

Ką reiškia diktatūra?

Nesenai paskelbtos sąmatos visų Lietuvos ligonių kasų 1930 metams. Įsižiūrėjus į paskelbtus davinius matome, kaip nuskriaudė darbininkus fašistinė diktatūra socialinio draudimo srityje. 1930 m. visos ligonių kasos turės pajamų 3300 tūkstančių litų. Valstybė prie tų pajamų primoka tiktai 100 tūkstančių litų, tuo tarpu kaip „partinis" seimas 1929 m. po gegužės rinkimų buvo numatęs, kad valstybė moka **trečią dalį įmokesnių**. **Fašistai, pakeisdami ligonių kasų įstatymą 1928 m., atėmė ligonių kasoms vieną milijoną litų.** Dabar tą milijoną litų sumoka darbininkai iš savo menkų uždarbių. Negana to, ligonių kasų įstatymas 1929 m. liko pakartotinai subiaurotas, būtent leista buvo nuo ligonių kasų atsiskirti atskiroms dirbtuvėms ir organizacijoms. Tuo pačiu ir taip silpni ligonių kasų finansai dar labiau buvo parauti. Del to darbininkai neturi iš ligonių kasos tos naudos, kokios turėtų, jei fašistai nebūtų atėmė l. kasoms valstybės įmokesnių ir nebūtų jas suskaldę. Ligonių kasų sąmatose visai nesimato išlaidų Lietuvoje taip reikalingoms ligoninėms sanatorijoms ir t. p. reikalams. Visas pajamas tenka išleisti ligonių gydymui ir pašalpoms ir tą neužtenkamai dar tepatenkinama.

Garbingasis „tautos vadas" Smetena, subiaurodamas ligonių kasų įstatymą, pasirūpino, kad netrūktų nė pasityčiojimo iš darbininkų. Įstatymo pakeitimą jis kaip tyčia pakeitė 1928 m. **gegužės 1 d.**, tuo pabrėždamas, kad jam spiauti ant darbininkų šventės ir darbininkų reikalų.

Vienas milijonas litų pavogtas darbininkams dabar leidžiamas tiems patiems darbininkams persekioti. Žvalgyba, komendantai, cenzoriai, geležiniai vilkai ir visi „tautiški" parazitai tyko darbininkų grašių ir todel ne dyvas, kad, apvogus darbininkus prie ligonių kasų, tiems patiems darbininkams buvo užversta dar visa našta naujų mokesnių. Garsūs fašistų „pertekliai" tai iš darbininko ir valstiečio prakaito išspaustas pinigas, einąs parazitų tenkinimui.

J. K.

Išeivių vargai.

(*Laiškas iš Brazilijos*).

Mane padarė emigrantu pono Smetonos „malonė". Kaip žinot, pernai vasarą Smetona paskelbė garsųjį „plečkaitininkų įstatymą". Ten apart kitako buvo pasakyta, kad „visi tie, kurie priklauso prie slaptų organizacijų, jei laikė 3 mėnesių iš tų organizacijų išeis, nebus baudžiami". Aš, žinoma, nepriklausiau jokiai slaptai organizacijai. Per visus fašistų šeimininkavimo 3 metus ariau savo laukus (žemės turiu 26 ha) ir mokesčius mokėjau. Bet iš kur buvęs, nebuvęs pernai rudeniop atsirado pabėgėlis **Venckus**, buvęs Tauragės sukilėlis. Kaip tik policija apie tai sužinojo, tuojau Venckų areštavo, o jis pripasakojo policijai visokių nebūtų dalykų įskundė nieko nekaltus žmones, kad jie būk dalyvavę Tauragės sukilime. Tarp kitų buvau ir aš įskųstas. Kuomet Tauragės apylinkėj, sulig Venckaus įskundimų, rudenį prasidėjo areštai, aš nebelaukdamas pakol žvalgyba pagaus ir ims šonkaulius laužyti, viską metęs ir susigraibęs pinigų išdūmiau į Prūsus, o iš ten į Braziliją.

Kelionėj buvau labai patenkintas, svajojau apie naują tėvynę, kurioj galėsiu laisvai įsikurti ir nevaržomai gyventi, kaip ir daugelis tūkstančių paspruküsių iš kruvinų fašistų nagų gyvena. Bet atvažiavus teko skaudžiai nusivilti. Gyvenu štai jau ketvirtas mėnuo Sao Paulo „emigrantkoj" ir niekur jokio darbo negaunu. Kurie Brazilijoj jau 5 metus gyvena, sako, kad tokios bedarbės dar nėsą buvę. Mieste sutikau labai daug lietuvių ir net savo kaimynų, visi keikia Braziliją, norėtų grįžti atgal, bet neturi pinigų. Sako, jei nebūtų tokie dideli vandenys, eitume pėsti namo, bet dabar nėra kas daryti. Visi gailisi, kad važiavo iš Lietuvos. Sako ne į svetimus, nežinomus kraštus reikėjo važiuoti, bet išmušti fašistus reikėjo, o tuomet ir Lietuvoj būtų gera gyventi. Žmonės išbadėję, suvargę neberasdami išeities net sau galą pasidaro. Per Kalėdas aplankė mus šiurpulinga žinia: pasiskandino trys lietuviai. Prieš mirti jie parašė sekantį raštelį: „kas norite darbo ir gero gyvenimo, ateikite visi pas mus"..

Katrie turi šiokį tokį darbą taip pat blogai gyvena. Į valandą uždirba 90 reisų. Vadinasi per 12 valandų galima uždirbti apie 4 litus. Bet pragyvenimas čia brangesnis negu Lietuvoj. Daug čia yra atkeliavusių iš Lietuvos ūkininkų ir naujakurių savanorių, kurie Lietuvoj savo žemes pardavę važiavo laimės ieškoti. Bet vietoj laimės, badą ir skurdą sutiko. Dabar jie visi supranta, kad iš Lietuvos nereikėjo bėgti, bet reikėjo fašistus išvyti.

Mačiau čia Tauragės sukilelių komendantą provokatorių Majų, bet nesikalbėjau, nes jis manęs nepažįsta. Kurie jį žino, sako, kad tarnaująs kokiame tai biure ir labai bijąs, kad kas neužmuštų už provokacijas.

Lietuvos fašistai turbūt tyčia veiklesnius žmones pradeda persekioti, kad tik jie iš Lietuvos pabėgtų. Kurie negali pabėgti, tuos į kalėjimus sukiša. Pasilieka tik liurbiai, ant kurių sprando jie ir jodinėja be baimės.

Del Smetonos „malonės" pabėgusių, ryšy su garsiąja „amnestija" čia yra ir daugiau. Už „malonę" tam banditui žada atsimokėti, jei žinoma išliks gyvi. Jie sako, kad šimtą kartų verčiau žuti kovoj su savo krašto okupantais fašistais, negu čia badamiriauti, arba šokti į svetimos Brazilijos vandenį. Nes ten kovą gali ir laimėti, o čia išnyksi, kaipo niekam nežinomas ir nereikalingas sutvėrimas.

Kitą kartą parašysiu apie vietinį darbininkų judėjimą.

J.

Sao Paulo, 24. 1. 1930 m.

Laiškas iš Liuksemburgo.

Iš Lenkijos į Liuksemburgą. Lenkijoj dirbau kasykloje, bet uždirbau mažai ir negalėjau atsikviesti savo šeimyną. Todel išvažiavau į Liuksemburgą. Kelionė buvo sunki, neturėjau nei užtenkamai pinigų, nei dokumentų. Vokietijos sieną perėjau laimingai ir, kol turėjau pinigų, važiavau galžkelių, o apie 400 kilometrų ėjau pėsčias, kęsdamas didžiausią vargą. Atvykęs į Liuksemburgą radau čia nemažai lietuvių emigrantų. Darbo gavau rūdos kasykloje. Darbas sunkus,

bet galima neblogai uždirbti. Akordu dirbant pasitaiko į dieną uždirbti iki 20 litų mūsų pinigais. Nevedusieji gali norėdami šiek tiek susitaupyti. Rūdos kasyklose uždarbiai neblogiausi, bet man nelengva išsiversti, nes atvykus šeimynai gyvename šešiese ir nelengva yra išsiversti. Dabar valdžia įvedė naujus suvaržymus svetimšaliams, kurie gal tik prieš 100 metų buvo. Nevalia svetimšaliui sulig savo noro mainyti savo darbo vietą. Be to, kai vietiniai darbininkai streikuoja svetimšaliai yra verčiami būti streikalaužiais. Už streikavimą svetimšalius persekioja ir policija be ilgų ceremonijų gali tokį streikuojantį svetimšalį išvyti. Su dokumentais taip pat daroma sunkumai. Tie, kurie nėsame išbuvę Liuksemburge 12 mėnesių, turime pristatyti ištikisnybės dokumentą iš to krašto policijos, kur paskutinį laiką gyvenome. Taip pat reikia liudijimo, kad nesame teismo ieškomi. Tokius dokumentus politiniam emigrantui sunku gauti ir todel nežinau kaip susitvarkysiu.

Lietuvių emigrantų tarpe esame būrelis socialdemokratų ir iš Vokietijos yra privažiavusių nemaža bolševikų. Su bolševikais sugyvenimas yra sunkus, ypač po to, kai čia atvažiavo žinomas bolševikų rėksnys Šneideris, kuris kiekvieną kitaip manantį gatavas būtų be druskos suėsti. Tokie Šneideriai ir jam panašūs fanatikai įneša į darbininkų tarpą nesutikimą ir nepasitikėjimą vienų kitais. Ką bolševikai iš tokio siundymo vienų darbininkų prieš kitus turi, aš nežinau, bet jų darbo kitaip kaip šlykščiu pavadinti negal ma. Kas kart daugiaiau darbininkų nuo bolševikų globos kratosi ir manome greitu laiku sudaryti stiprią socialdemokratinę lietuvių darbininkų grupę.

L. J

Laiškas iš Pabaltės.

(Pastabos).

Reikia pripažinti Voldemarui tiesą, jis begalo mokėjo save reklamuoti, ne tik labai žiauriu elgesiu, bei nekaltų žmonių žudimais, bet ir iš kiekvieno menkniekio sudarydavo sensaciją, na ir reklamą. Tai jo vienintelis didis nuopelnas, žmonių gyvybių ir valst. iždo sąskaiton. Matyt, visų plataus masto aferistų ir avantiūristų tokie palinkimai.

Tas pats ir su jo didenybe „tautos vadu“ Smetonėle. Jis taip reklamuotis „nemoka“... — pasako kaikas. Nebeatsimenu, kuriame tai Lietuvos laikrašty, žinoma, „valstybiniai nusistačiusiame“ (!), skaičiau štai ką: — „tautos vadas Smetona tylus, ramus, nemėgstąs šaukiančios reklamos vyras“. — Ta perskaitęs, gardžiai nusijuokiau ir labai paabejojau. Ir štai kodel:

Pereitų metų „Naujo Žodžio“ žurnale tilpo atvaizdas, kokios tai Kauno fotografijos įstaigos kame, buvo rodomas urmu gaminamas, didelio formato, jo didenybės „tautos vado“ Smetonos snukys. Suprantamo jo įsakymu, tik žinoma, iždo lėšomis. Kam tie atvaizdai? Gal kas paklaustų. Aišku — savęs reklamai. Ir kad tai taip, o ne kitaip, štai vėl kas:

Tais pačiais, pereitais metais, Rygos lietuvių sporto kuopelė „Vytis“ lankėsi Kaune, kokioje tai sporto šventeje. Apart kitko, vytiečiai buvo parkviesti pas „jo didenybę“ arbatėlėn (tai sporto mok. St. Burlevičiaus nuopelnas!), kame visus teikėsi jo didenybe „apdovanoti“ savo didelio formato atvaizdais ir kiekvienam dalyviui „maloniai“ (kruvinomis rankomis) paspausti ranką... Tai kas?

Grįžę vytiečiai ilgą laiką kvatojosi iš tos jiems neįprastos audiencijos. Paklausti, kaip tas „garbingas“ vyras jiems atrodo, atsakė — vieniems psichiniai nenormaliu, kitiems alkogoliku, bet visi kartu kvatojosi ir sakė: fotografijas su autografu Rygoje davinėja kafė-šantanų artistės — keksės, cirko artistai ir kitoki „vožni asabos“.

* * *

Šių metų sausio 20 d. Latvijos vyriausybė išdavė kruviniems Lietuvos budeliaus draugą Izidorių Misiulį. Išdavė ūmai, niekam nežinant. Mes sužinojome, kuomet jau buvo įvykęs faktas.

Pasipylė ir vėl protestai, paklausimai seime, bet baronų valdžia tik šypsojosi, vidaus reikalų min. Laiminš į socialdemokratų paklausimą, nieko negalėjo atsakyti, kaip nieko nepasakė ir kiti. Negalėjo pasiteišinti ir „teisingumo“ minist. Paberzis (latgalietis-demokratas!). Visi vertė ant buvusio „teisingumo“ ministerio Berento (vokiečio). Žodžiu, prasidėjo „nešvarių rankų mazgojimasis“, vokiečių frakcija (žiūrėk „Rigasche Rundschau“), teisinasi, apie tai nieko nežinojusi, ką jos ministeris daro.. Taip ir rodos, kad teisybės ir nesužinoti. O po Rygą cirkuliuoju gandai, kad Latvijos vyriausybė tą fašis ams malonų prezentą dr. Misiulio asmeny, padovanojo už.. laukiamą prekybos sutartį. Taigi, biznio reikalams nekalto žmogaus gyvybė nieko nereiškia, tokiems ponams.

Draugui Misiuliui inkriminuotas nusikaltumas niekuom neparemtas, neįroditas, ką ir patys gerai nuvokė. Tuolabiau, kad visi parubežiečiai, joniškiečiai, skaisgiriečiai ir žagariečiai draugą Misiulį gerai pažįsta. Nesvetimas jis ir mums.

Bet iš Latvijos dabartinės vyriausybės, baronų tarnų, to ir tesulaukti galėjome.

Ordenai ir auksas temdo jų akis, o ten, kur viešpatauja tos dvi mamonos, su sąžine niekas nesiskaito. — Ožka prilips liepto galą. Tas žygis, kartą, atsirugs baronų tarnams...

* * *

Sausio 26 d. sukako 25 metai nuo Pirmosios Revoliucijos (1905 m.). Tą dieną Latvijoje, kairiųjų demokratų buvo iškilmingai apvaikščiota Nes tą dieną, sulig rusų kalend. sausio 13 d, caro kariuomenė ir jos bernai buvo užpuolę ramiai damonstruojančius Rygos darbininkus, kame žuvo keli šimtai drąsių revoliucionierių.

Tą dieną iškilmingai apvaikščiojo visos Latvijos demokratija, tuolabiau rygiečiai, kur koncentravosi visos iškilmės. Dar dieną prieš tai, buvo sušauktas platus penkmetiečių kongresas dalyvaujant 1905 metų revoliucijos dalyviams. Paskui eisena į kapus, kur uždėjo vainikus žuvusiems revoliucioriams, lankė ir Rainio kapą. Darbininkų teatras statė Andrejo Upišo dramą „1905 metai“. O po įvairias miesto dalis laikė atatinkamas paskaitas. Pažimėtina, kongrese, koncertmitinge ir prie atidengimo paminėjimo lentos, protestuota prieš dr Misiulio išdavimą su minios šuklais: „gėda jums budeliai“! Taip pat sveikinta Lietuvoj kalinama demokratija. Ant rytojaus, tai yra sausio 26 d. nacionalinėj operoj įvyko koncertas-mitingas, o po mitingo eisena į Padauguvį į Sausio 13 dienos gatvę, kur atidengė atmintinę lentą žuvusiems revoliucionieriams. Kalbėjo įvairių darbininkiškų organizacijų atstovai.

* * *

Tradicine vasario 16 dienos šventę, kurią niekšas Voldemaras buvo panaikinęs, šiemet, toks pat niekšas Smetona „panaujino“. Bet rygiečiai nebuvo sustoję—rengė ir „naujosios eros“ laikais. Mat, tautininkų čia nėsamą, o klero pekla gyva. Tai proga pasirodyti Lietuvos pasiuntinybės ponams savo nuogumoje. Tą dieną iždas lėšomis nesivaržė. Tokiu būdu,

kaip visuomet, taip ir šiemet ta šventė kvepėjo „kazionščina“. Klierikalai gavo iki valios burną paaušinti, kad paskui pasimaudžius pas Dailydę šampanu už „kazionus“ pinigus.

Šiemet dar švente su priedu: teko minėti ir totorių-žydų apaštalas Vytautas Didysis. Ta proga, žinoma rygiečiams dvejukė: Dailydė ir St. Burlevičius, buvo nusikarščiusi medaliais

Teko matyti sukinėjantis ir liberalų dvejukė: S. Mataitis ir Pr Ramonas, tie poneliai pagatavi pasinaudoti ir tais trupinėliais, kas liktų nuo ponų stalo... Bet ar juos šiemet pakvietė, neteko sužinoti. O tai labai gaila, nes jų „istorijoje“ ištruks kelių eilučių.

* * *

Kad Pabaltės respublikose įsigali nauji ponai, nė vieną nestebėtina. Nes dar nepergyventas tautinio seperatizmo drugys. Kai tautiškas romantizmas atgyvens savo laiką, kai darbo liaudis atsivalgis sočiai „tautos vadų“ „gerovės“ — Pabaltės respublikų senasis revoliucingumas vėl atgys. Ir tik tuomet teįsiviešpataus ir tikras, nuoširdus demokratiškumas ir Pabaltės tautų sugyvenimas.

Dabartiniai ponai neteko proto nuo blizgančių ordenų. Ir kai nusisagstys jaisiais visas savo kūno dalis, nuo galvos iki kojų, tuomet gal ir liaudis atsipeikės ir dasiprotės, kur ją ponai veda. O tas laikas ne už kalnu. Reikšminga pamoka gali būti kad ir štai kokia: estų buvusis respublikos viršai'is (prezidentas) Tenisonas, dar būdamas seimo nariu, karštai gynė **žemės nusavinimo klausimą, be jokio baronams atlyginimo.** Bet dabar, Talino advokatas Tenisonas **gina baronus ir dar karščiau reikalauja jiems už nusavintas žemes nemažą atlygynimą** (Sic!). Ar tai ne judošiškas biznis? Tatai turėtų pastebėti ir visi aklieji. O ypač tie pasivistai, kurie rankas sudėję, nežinia ko laukia. Man rodos, kad šitokių reikšmingų pavyzdžių sutiksime visose trijose Pabaltės respublikose.

Markus Juraitis.

Šių metų vasario mėn. 23 d. Kaune mirė

prof. JONAS JABLONSKIS

žinomas mūsų rašamosios kalbos kūrėjas.

Asmeny š. a. Jono Jablonskio Lietuvos visuomenė neteko ne tik mokslininko bet ir nuoširdaus demokrato nesilenkusio prieš šių dienų galinguosius.

Vilniaus krašte.

Gyvenimo smulkmenos.

Vilniaus lietuviškas paviršius dabar maž daug šitaip atrodo: L. lietuvių komitetas su Kraujaliu, Stašiu, Juknevičiumi ir kitais; Šv. Mikalojaus parapija su 33 parapijonais, kaip Veleckis sako; „Vilniaus Rytojus“ su bendradarbiais po vieną litą už eilutę; „suskilusios“ į dvi partijas zitietės ir dar kaikas, tai ir bus tas „tautos vadų“ avangardas, kuris sakosi net iš paties Vytauto esąs paveldėjimo keliu įgijęs visas teises reguliuoti čionykštį lietuvių sąjudį ir vesti mūsų tautiečius į „didingą ateitį“. Kaip ir kokiomis priemonėmis tie „tautos vadai“ reguliuoja šio krašto lietuvių sąjudį ir kokiais keliais jie „veda“, „Pirmyn“ jau pakankamai buvo rašyta. Šiuo kartu paliesiu kai kuriuos gana reikšmingus bruožus iš čionykščio besimokinančio jaunimo sąjudžio. Reikšmingais pavadinau iš kalno todel, kad pastaruoju laiku, pagaliau ir kai kurie jaunieji pradeda nebeapkęsti č a viešpataujančios viduramžių scholastikos su visomis inkvizicijos priemonėmis. Ir nors čionykštis jaunimas yra kietai laikomas klerikalinių skorpionų replėse tačiau po truputi, vienas kitas ima judėti, arba tumiškai betariant: pradeda reikštis pirmieji pragiedruliai.

—.—

Pernai gruodžio mėn. Vilniui įvyko moksleivių skilimas. Kairysis sparnas bendrai su tautininkais atskilo nuo klerikalinės „Atžalos“ ir sudarę „Vytauto“ kuopą, sakėsi pradėsią veikti „savystoviai“. Bet nespėjus dar gerai apsidairyti, tuojau prisiskubino vytautiečiams į „pagelbą“, žmonių vadinamas — Vilniaus pilvūzas ir uždėjo savo „tėvišką“ leteną Dabar sakoma. kad Kraujalis daugiau simpatizuojąs „Vytautui“ negu „Atžalai“. To paties Kraujalio įtaka ir ką tik susitvėrušios „Vytauto“ kuopos valdyba pradėjo švelninti santykius su klerikalais. O „pasikalbėjimas“ „Vytauto“ atstovų su skautais, kurie savo kalbą esą „argumentavę“ brauningais, sako, pasibaigęs vytautiečių nusileidimu. Vienok „santykių“ vis viena nėra. Pavyzdžiui „Vytauto“ ruoštą š. m. vasario 15 d., 12 metų Lietuvos nepriklausomybės paminėjimą „Atžala“ boikotavo. Kai kurių mergaičių bendrabučių vedėjos uždraudė mokinėms tame paminėjime dalyvauti ir neleido išeiti. Bet jau ir pats skilimo faktas parodo, kad besimokinantis jaunimas pradeda galvoti ir nebepakenčia aklinai užrištame maiše. O tas gali tik džiuginti, nes galvojantys žmonės suras gyvenime kelią.

—.—

Pabaigoj sausio mėnesio šių metų, Rapolas Mackevičius pasisiūlė (faktas!) laikyti vytautiečiams paskaitą Mokiniai kalbėjosi, kad Rapolui pas klerikalus esą pasidarę „labai trošku“, tuo tikslu jis esąs ir pasisiūlęs laikyti paskaitą „pažangininkams“, kad laikui atėjus galetų su „Vytauto“ pagelba savo kailį pakeisti. Paskaita sutarta buvo laikyti š. m. vasario m. 2 d. Mokiniai, ypatingai liberalinių tautininkų sparnas suruošė įdomų Rapolo „sutikimo“ planą. Buvo suorganizuotos jėgos Rapolui sukirsti, bet susirinkime visas liberalinis sparnas **sąmoningai tylėjo** Matyt, mūsų „liberalai“ tyčia tatai darė tikslu išprovokuoti kairiuosius.

Ponas Rapolas savo „paskaitoj“ visokių durnysčių prikalbėjo. Pasakojo apie patriotizmą, žurnalistiką, literatūrą ir t. t.; Smetoną su Voldemaru išgyrė kaipo geriausius žurnalistus Lietuvoj; save, kaipo „rašytoją“ prilygino Šileriui ir Getei, tik nusiskundė, kad nerangioji lietuvių visuomenė nemokanti jo „raštų“ įvertinti ir Rapolą tinkamai „pagerbti“. Mūsų „liberalai“, kaip pasamdyti tylėjo. Tik mokinys C padarė pastabą, kad Rapolas girdamas Smetoną su Voldemaru, kaipo žurnalistus, kitų Lietuvos žurnalistų esąs tyčia nepaminėjęs. Kitas mokinys K., kritikuodamas pono Rapolo paskaitą pabrežė, kad ne tie lietuviai, kurie yra „lietuviais“ **už dolerius**, gi savo vaikus leidžia į lenkų mokyklas... Šiuo pasakymu labai užsigavo visiems žinomas klerikalų pastumdėlis **Aleksa** — mat, ant vagies, kepurė užsidegė — ir griežtu tonu nurimdė įsikarščiavusius kritikus.

Kaip jau priimta, rytojaus dieną mokinys K. tąsomas po įvairius gimnazijos kabinetus, sakomi jam

pamokslai, primetama, kad jis einąs prieš Lietuvos valdžią, taigi, tuo pačiu ir prieš Lietuvą! Rezultate, abu čia sumineti mokiniai nukentojo. Mokiniui C., Stašys ir C-o apkarpė teises, o mokinį K. reikalauja pašalinti iš gimnazijos, nes jis savo kritika esąs įžeidęs gimnazijos vice-direktorių **dolerinį patriotą Aleksą**.

—.—

Vasario pradžioj, gimnazijos šeštoj klasėj įvyko incidentas su kapelionu Taškūnu. Mokiniai atsisakė atsakinėti tikybos pamoką! Taškūnas nustebo: jam, girdi, pirmą kartą gyvenime esąs atsitikęs toks dalykas! Ir nebesusivokdamas, mokiniams patarė paduoti Pedagogų Tarybai prašymą, kad jie nenori tikybos mokintis ir pasiūlė **išsirašyti iš katalikų bažnyčios.** Mokiniai jau tarėsi tatai padaryti, bet gimnazijos direktorius p. Šikšnys pareiškė, kad gimnazija esanti katalikiška ir kad mokiniai privalo mokintis tikybos, gi nenorintieji gali sau važiuoti namo.

Savaime suprantama, kad gimnazija kunigų rankose ir kaipo tokioj mokiniai varu verčiami mokintis tikybos. Nedyvai ir Taškūno nustebimas. Mat jis nesupranta ir nenori suprasti, kad gyvenimas žengia pirmyn ir žmonija vis labiau atsikrato nuo tikybos monų. Moksleivija eidama kartu su gyvenimu, be abejo, tatai supranta, tik kun. Taškūnas, lyg tas kelmas riogso ant kelio ir nori sutrukdyti gyvenimo progresą. Tačiau, vėliau, ar aukščiau, kelmas vis viena turi supūti ir išvirsti.

Antroj pusėj vasario š. m. gimnazijoj įvyko toks dalykas. Vienas žemesnųjų kasių mokinys lentoj paraše:

— Socerdos non propter Jesum, sed esum. (kunigai gyvena ne del Jezaus, bet del valgymo). Atėjęs klasėn kun. Taškūnas ir pamatęs lentoj suminėtą parašą, tik nepasiuto. Nubėgęs pas direktorių pareikalavo, kad tą mokinį iš gimnazijos pašalintų. Dabar tas mokinys laikinai iš gimnazijos pašalintas, iki tam tikro nutarimo. Girdėjau, kad Pedagogų Taryba žadėjo tą incidentą išspręsti drąsuolio mokinio naudai, bet klerikalams paspaudus, tą mokinį Pedagogų Taryba iš gimnazijos pašalino.

Iš čia matyti, kad jau ir žemesniųjų klasių mokiniai galvoja ir pradeda prasimušti iš tikybinio kevalo. Tik visas blogumas, kad dauguma mokinių yra medžiaginiai visiškai priklausomi ir bijodami piktų „dėdžių" rūstybės, nedrįsta savo minčių laisvai pareikšti. Be to, yra labai sudemoralizuoti. Patvirtinimui ką tik pasakyto, privesiu pavyzdį:

Vasario mėn. 16., 12 metų Lietuvos nepriklausomybės paminėjime, baigus Stašiui kalbėti, apie Vytautą ir jo „didžius" darbus, vienas mokinys stovi ir neploja. Kitas jo kolega kumšterėjęs jam į pašonę sako:

- Plok, durniau, jei nori turėti gamtos gerą laipsnį, arba už mokslą nemokėti!

—.—

Vilniaus studentų sąjunga irgi šiek tiek juda. Ne taip senai išmetė iš sąjungos **Juknevičių**. Tai tiesiog negirdėtas skandalas! Reikia žinoti, kad Juknevičius tai ne bilekas. Jis yra L. lietuvių komiteto narys, p. Stašio žentas, labai didelis „veikėjas", bent Lietuvoj jį tokiu skaito žinoma, už pasisavintus kitų nuopelnus. Ir štai šį „didvyrį" išmeti iš sąjungos ir jau! Negelbėjo nė Palevičiutės su klerikaline kampanija rinkti parašai ir agitacija už Juknevičiaus atgal priėmimą — vasario mėn. 15 d. **Juknevičių pakartotinai išmetė iš sąjungos 25 balsais prieš 14.** Ryšy su tuo, sako, L lietuvių komitetas esąs **atėmęs keturiems studentams stipendijas.** Štai kokių niekšiškų priemonių klerikalai griebiasi savo politinius priešininkus nugalėti ir diktatūrai išlaikyti. Be to L. l. komitetas pasiuntė S-gai raštą, kuriuo reikalauja, kad S-ga veiktų sulig L. l. komiteto direktyvų Bet studentų sąjunga priėmė rezoliuciją ir pasiuntė L. l. komitetui, kad jis nesikištų į S-gos gyvenimą, nes S-ga turi savo įstatus.

Šis įvykis labai sujaudino klerikalų sluoksnius ir laukiama dar didesnio santykių paaštrėjimo, jei L. l. komitetas nenusileistų. Bet tas įvykis parodo dar ir tai. kad šio krašto studentija pradeda darbuotis savystoviai ir nustoja buvusi visokių „tautos vadų" ir klerikalų paklusni tarnaitė.

J. Š.

Darbininkai tik savo jėgomis pasitikėdami gali pasiliuosuoti iš fašistinės vergijos!

Į mus besikreipiantiems.

Gauname iš įvairių vietų Vilniaus Krašte užklausimų del socialistinės organizacijos kūrimo, gauname pasiūlymų dėtis į bendrą darbą ir šiaip pranešimų apie kaimo ūpą. Į šituos lietuviškojo kaimo balsus norime trumpai atsakyti. Manome, kad socialistinė lietuvių organizacija Vilnijoje vėliau turės įsikurti, bet šiuo tarpu yra sunkumų del centro sudarymo ir del paties darbo pradžios. Pritarėjų ir gal viens kits aktingesnis darbuotojas jau dabar randasi, bet dar nėra pakankamai pajėgų, kad naujai kuriamąją organizaciją pastačius ant kojų. Mes jau „Pirmyn" 2 nr. kreipėme vietinių socialistų dėmesį į tą, kad lietuviškas kaimas nebesitenkina tautiškai klerikališkomis organizacijomis. Nepatenkins kaimo ir taip vadinamas pirmeiviškas murdymasis po tautiškas opas. Reikia organizacijos, kuriai rūpėtų gyvieji krašto biednuomenės reikalai. Kartu mes nurodėme, kad „Pirmyn" del visos eilės sąlygų negali būti tuo organizuojančiu centru. Mes į organizatorius esamose sąlygose ir nemanome pirštis ir, jei į mūsų redakciją kreipiasi užinteresuotieji asmens, tai tik todel, kad Vilnijoje nėra socialistinės lietuviškos organizacijos besiremiančios vietinėmis pajėgomis. Vietiniai „pirmeiviai", mums tik prasitarus apie organizacijos reikalingumą, jau pyksta ir storžieviškai burnojosi, kad esą „atėjūnai" gresią tautiškam kaimui ir šaukiasi pagelbos i... ponus Stašius ir Ko Žinoma, pirmeivių isterika nėra baisi. Per 10 metų Vilniaus lietuviški pirmeiviai sugebėjo parodyti, kad jie nič nieko nesugeba... Be klerikalų vietiniai pirmeiviai jaučiasi bėjėgiai ir iš jų tarpo vargiai galima ko laukti. Daugiau vilties galima dėti į besimokinantį jaunimą, kuriame randasi viens kitas socialistas.

Besikreipiantiems į mus mes tik galime patarti ruošti dirvą būsimai organizacijai, kalbinti atatinkamoje dvasioje žmones, kad susidariusi socialistinė organizacija greitų laiku galėtų savo darbą išplėsti ir duoti teigiamų rezultatų.

Stebėtojas.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: Stasys Dainauskas. Spaustuvė „ZORZA" Vilniuje.